

EEN GASTVRIJ PROJECT

**Een praktische handleiding om je
project open te stellen voor iedereen:**
mensen met en zonder armoede-ervaring,
met en zonder migratieachtergrond

**FILET
DIVERS**
KANSEN VOOR IEDEREEN

**burger
begroting**

Waarom deze handleiding?

Filet Divers vzw is een armoedevereniging in Antwerpen.

Onze bezoekers zijn voornamelijk mensen met een migratieachtergrond.

Mensen in armoede met een migratieachtergrond vallen vaak uit de boot.

In de huidige samenleving botsen ze voortdurend op drempels, zowel gelinkt aan hun migratieachtergrond als gelinkt aan armoede.

We staan als maatschappij voor een complexe uitdaging: hoe kunnen we echt inclusief zijn? Hoe zorgen we er samen voor dat er minder mensen aan de zijlijn (moeten) blijven staan? We ervaren veel goodwill in onze stad, maar de resultaten zijn vaak teleurstellend, zowel voor initiatiefnemers als voor potentieel geïnteresseerden.

Een mogelijke oorzaak is dat, wanneer er drempelverlagend gewerkt wordt, er veelal ingezet wordt op slechts één aspect: migratie/diversiteit of armoede. Zelden worden beide thema's geïntegreerd. Dit heeft als gevolg dat vele goedbedoelde acties nooit echt helemaal op maat ervaren worden door mensen in armoede met migratieachtergrond, dat zij zich niet erkend voelen in wie ze zijn of wat ze nodig hebben.

We krijgen als vereniging regelmatig de vraag naar praktische tips om met deze thema's aan de slag te gaan. Men wil wel, maar weet niet hoe.

In 2019 realiseerden we dankzij de burgerbegroting van het district Antwerpen het project 'Dans met ons'. We deden dit in samenwerking met Vormingplus regio Antwerpen. De kiem voor het idee van 'Dans met ons' ontstond in dialoog met ervaringsdeskundigen in armoede en met migratieachtergrond. Samen met hen organiseerden we de dit project. In acht danslessen dansten we de wereld rond. Een vierentwintigtal deelnemers kregen elke sessie een introductie in de dans van een ander land. Aansluitend aten we samen een hapje en een drankje uit datzelfde land. Het werd een leerrijk proces voor alle partijen en we bereikten een hele mooie mix aan deelnemers. De danslessen waren goed en de groepsdynamiek evolueerde positief. Maar we zagen ook ruimte voor verbetering. Uit de evaluatie tijdens en achteraf bleek dat een gastvrij project of activiteit organiseren niet eenvoudig is. Ook wij maakten fouten. Deze handleiding is dan ook een neerslag van tips die wij haalden uit onze eigen ervaringen. De foto's in deze handleiding zijn gemaakt tijdens dit project.

Hoe deze handleiding gebruiken?

"We hebben nu geleerd: een mooi project maken hoeft niet veel geld te kosten."

- (L, Armenië)

We willen met deze handleiding vooral inspireren. Kies die tips die wenselijk of nodig zijn voor jouw activiteit of project. Bekijk de haalbaarheid en denk na over de gevolgen van de keuzes die je maakt.

We beweren zeker ook niet 'klaar' te zijn. Iedereen welkom heten vraagt continu reflexief zijn, voortdurend zoeken naar verbetermogelijkheden.

Graag maken we nog twee kanttekeningen:

1. De tips in deze handleiding zijn gericht op mensen in armoede met een migratieachtergrond maar deze toepassen zal nooit nadelig zijn voor de andere deelnemers. Integendeel, ook zij kunnen drempels ervaren om deel te nemen. Wij geloven dat het bewust omgaan met mogelijke drempels ervoor zorgt dat iederéén zich meer welkom voelt.
2. De meeste tips kan je toepassen zonder grote financiële inspanningen. Het vraagt vooral een principiële beslissing om jouw initiatief of project toegankelijk te maken voor mensen in armoede met (en zonder) migratieachtergrond. Dit vraagt dus naast middelen voornamelijk tijd en een nieuwe manier van denken.
Dit is alvast een goed begin, maar je zal zien dat er ook tips zijn die wél veel inspanning vragen. Hiervoor heb je niet altijd de tijd en middelen. Voer de strijd tegen armoede samen met ons: kaart het thema aan in je vereniging of organisatie en vraag steun aan je (lokaal) bestuur.

We behandelen **armoede- en diversiteitsdrempels** in twee aparte luiken. Besef dat niet iedereen op dezelfde drempels botst. Mensen ervaren *sommige* armoededrempels en *sommige* diversiteitsdrempels, en dit in mindere of meerdere mate. De verschillende drempels die iemand ervaart, werken op elkaar in, zowel de praktische als de psychologische. Door te werken aan één drempel, zal je mogelijk een andere in de hand werken. En soms zal wat mensen in armoede met migratieachtergrond nodig hebben, minder aansluiten bij de noden van Vlaamse generatiearmen.

Denk daarom goed na voordat je begint: wie wil je bereiken, waar kan je op inzetten? Werk met inzicht in de manier waarop armoede- en diversiteitsdrempels werken, maar vooral ook op maat, met oog en oor voor de individuele ervaring van deelnemers. Om die reden pleiten wij voor **participatief werken**. Laat deelnemers zelf aan het woord over wat zij wensen of nodig hebben, of meer nog: laat hen mee organiseren. Hoe meer betrokkenheid, hoe meer feedback je krijgt. Onze ervaringen en tips over participatief werken delen we in het derde luik.

Inhoudstafel

1. Armoede

- 1.1. Een tekort aan cultureel kapitaal
- 1.2. Kinderopvang
- 1.3. Info is niet op maat
- 1.4. Kostprijs
- 1.5. Levenssituatie: 'ik heb geen tijd'
- 1.6. Statusverlegenheid
- 1.7. Vervoer
- 1.8. Beperkt sociaal netwerk
- 1.9. Aanbod is niet afgestemd op doelgroep

2. Migratie

- 2.1. Onwennigheid, discriminatie en racisme
- 2.2. Culturele diversiteit
- 2.3. Taaldrempels
- 2.4. Religieuze diversiteit

3. Participatief werken

- 3.1. Participatief werken in jouw project/organisatie
- 3.2. Participatief werken met mensen in armoede met migratieachtergrond

1. ARMOEDE

1.1. Een tekort aan cultureel kapitaal

"Ik speel sinds kort toneel. Iemand die ik kende vroeg me om met haar mee te komen. In het begin dacht ik echt: 'neen, dit is niets voor mij, ik doe het niet'. Ik ben nog nooit in mijn hele leven naar toneel geweest! Het gezelschap speelt toneel in het Antwerps dialect, ik wist niet eens of mijn Nederlands goed genoeg zou zijn. Ik had geen vertrouwen in mezelf: zou ik dit wel kunnen? Maar die persoon heeft me voldoende vertrouwen gegeven en uiteindelijk ben ik toch eens gaan kijken. Ik ben van nul begonnen, maar ik ben blij dat ik het deed."

- B, Kameroen

Een interesse in iets vergt een zekere voorkennis. Mensen in armoede hebben deze niet altijd meegekregen van thuis en denken dan ook heel vaak: 'Het is niets voor mij'.

TIPS:

- ✓ Stel je aanbod voor en ga langs bij organisaties of plekken waar mensen al thuis zijn om daar je aanbod bekend te maken, bijvoorbeeld het buurthuis, de moskee, ...
- ✓ Zorg voor een warm onthaal: spreek mensen persoonlijk aan: "Wat fijn dat je gekomen bent" en geef hen de informatie die ze nodig hebben.
- ✓ Bel mensen op die afwezig waren: zo toon je dat jij vindt dat het wél iets voor hen is.
- ✓ Organiseer probeer-uurtjes zonder verplichtingen.

1.2. Kinderopvang

"Als ik een uitnodiging krijg, is het eerste wat ik denk: kan ik mijn kinderen meenemen? Dat is vaak heel onduidelijk. Ik durf niet altijd vragen of kinderen welkom zijn, soms probeer ik dan met de vraag 'voor welke leeftijd is dat?' maar dan krijg ik nog niet altijd een duidelijk antwoord."

- R, België met Marokkaanse roots

Kinderopvang is voor mensen in armoede vaak een probleem. Een babysit betalen is meestal geen optie. Maar de meeste mensen in armoede kunnen vaak ook geen of weinig beroep doen op vrienden of familie voor opvang.

TIPS

- ✓ Voorzie een aanbod voor kinderen en vermeld dit op voorhand aan ouders met kinderen. Het aanbod kan eenvoudig zijn: enkele kleurplaten en speelgoed in een kinderhoekje in het zicht van de ouders, of uitgebreid met kinderanimatie.
- ✓ Als jouw initiatief of project ook toegankelijk is voor kinderen, communiceer dan vanaf welke leeftijd ze welkom zijn.
- ✓ Houd rekening met schoolvakanties en schooluren bij het plannen van je activiteit.
- ✓ Een toegankelijk aanbod voor kinderen organiseren kan ook een eerste stap zijn om mensen in armoede te bereiken. Iedereen wil het beste voor zijn kind en die motivatie helpt soms om drempels te overwinnen.

1.3. Info is niet op maat

"Ik vind het stresserend als ik niet weet wat ik wel en niet mag meenemen, bv. eigen eten. Ik durf dat dan ook niet vragen."

- R, België met Marokkaanse roots

"Ik word heel onzeker van verwarrende locaties: ga ik er geraken? Durf ik het gebouw binnenstappen. Als er weinig info wordt gegeven, dan kan ik me daar heel onzeker over voelen."

- K, België

Voor jou lijken veel dingen evident, voor mensen in armoede zijn ze dat niet altijd. Probeer in je folder, uitnodiging, website, ... ook evidente zaken te benoemen. Informatie die onvolledig is, vormt een drempel voor mensen in armoede. Het zorgt voor extra twijfel en onzekerheid en houdt mensen weg.

TIPS

- ✓ Vermeld een duidelijk begin- en einduur en vermeld of het belangrijk is of mensen al dan niet op tijd komen.
- ✓ Wees duidelijk in je aanbod: beschrijf wat je gaat doen en voor wie het is bedoeld.
- ✓ Wees duidelijk en bied spontaan alle info aan over je prijsbeleid. Mensen ervaren het als een drempel als ze er zelf naar moeten vragen.
- ✓ Bied je informatie duidelijk leesbaar aan: lettertype groot genoeg en een duidelijke structuur. Mooie kunstige letters en lay-out zijn vaak moeilijker te lezen.

1.4. Kostprijs

"Wat als ik één keer niet kan komen, moet ik dan toch nog betalen?"

- R, België met Marokkaanse roots

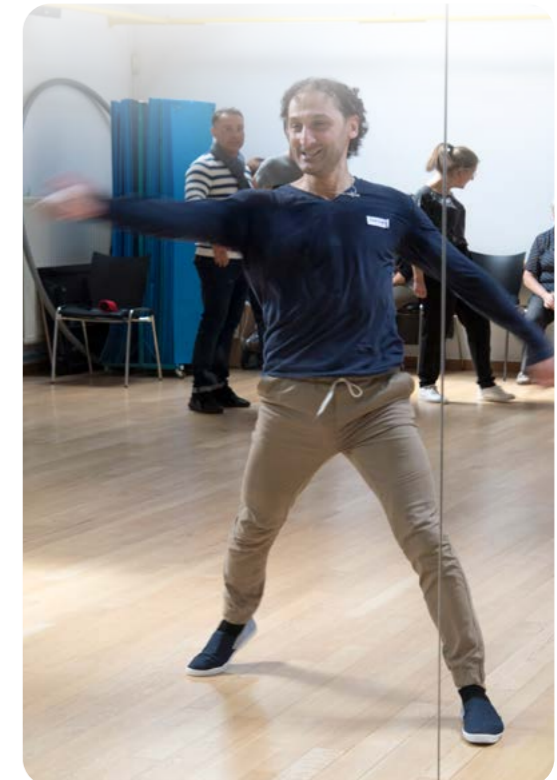
"Ik ben niet gegaan, want wilde niet vragen of ze ook sociaal tarief konden toepassen."

- S, Marokko

Niet alleen de kostprijs vormt een drempel, ook het materiaal om deel te nemen is soms moeilijk te betalen. Soms heeft men niet de geschikte kledij, weet men niet wat moet aangekocht worden,...

TIPS

- ✓ Zorg voor een duidelijk en sociaal prijsbeleid. (Alles) gratis hoeft niet. Mensen gaan je activiteit dan misschien geringschatten. Het kan ook een gevoel van waardigheid geven om iets te betalen.
- ✓ Bekijk of mensen per sessie kunnen betalen, of per maand. Of werk met een 10-beurtenkaart.
- ✓ Vermeld duidelijk op voorhand wat er gebeurt als mensen een keer niet komen. Hiernaar moeten vragen is een drempel.
- ✓ Zorg voor discretie: niet iedereen hoeft te weten wie een sociaal tarief heeft.
- ✓ Wel te overwegen: gratis kraantjeswater, koffie en thee.
- ✓ Denk goed na wanneer je mensen vraagt eigen materiaal mee te nemen: is het echt nodig? Kan dit anders geregeld worden? Dat geldt ook voor een 'kledingcode'...

1.5. Levenssituatie: 'ik heb geen tijd'

"Ik moet ineens voor een heel jaar betalen, maar hoe weet ik of ik in januari nog in de mogelijkheid zal zijn om te komen?"

- B, Kameroen

Mensen in armoede hebben een drukke agenda: ze staan ter beschikking van veel diensten, ze moeten continu dingen oplossen en regelen. Bovendien weten ze dikwijls niet wat er hen binnen enkele maanden te wachten staat. Wonen ze nog waar ze nu wonen? Zal het OCMW hen geactiveerd hebben? Zal de suikerziekte zijn tol eisen? Ze weten vaak wel wat er morgen lukt, maar niet wat binnen twee weken, laat staan binnen enkele maanden zal lukken.

De keuze maken om tijd te investeren in een vrijetijdsactiviteit is vaak laatste waar mensen mee bezig zijn. Bovendien leeft de angst misschien weer te moeten afhaken. Daarom beslissen ze vaak om er gewoon niet aan te beginnen.

TIPS

- ✓ Bouw je aanbod zo op dat het niet eng is wanneer mensen een keer niet kunnen komen. Of geef sessies kort na elkaar.
- ✓ Stuur waar mogelijk een herinneringsbericht, liefst via SMS. Een telefoon van een onbekend nummer bezorgt mensen soms stress. Een SMS kan rustig nagelezen worden en eventueel vertaald worden door vrienden of familie. De herinnering aan jouw activiteit vinden mensen in armoede belangrijk: zij (over)leven van dag tot dag, een herinnering helpt hen om de activiteit niet te vergeten en geeft hen het gevoel dat je het fijn vindt dat ze erbij zijn.

1.6. Statusverlegenheid

"Als ik een flyer of uitnodiging krijg, weet ik nooit of ik daar anders ga zijn dan de anderen. Daar ben ik onzeker over. Gaan mensen naar mij kijken? Ben ik wel welkom? Als ik niet weet wie er nog gaat komen, vind ik het eng."

- R, België met Marokkaanse roots

"Toen ik onlangs op een activiteit was had ik totaal verkeerde kleren aan, ik schaamde me rot. Het laatste wat ik wou was uit de toon vallen."

- R, België met Marokkaanse roots

Een gebrek aan zelfvertrouwen is iets waar veel mensen in armoede mee kampen. Het gevoel altijd anders te zijn, brengt onzekerheid met zich mee. Zal ik opvallen? Wat doe ik aan? Wat zijn de ongeschreven regels? Dat zijn vragen die door hun hoofd spoken.

TIPS

- ✓ Denk na wat de ongeschreven regels zijn en maak die expliciet. Als je weet dat tijdens jouw danslessen mensen geen schoenen dragen, vermeld dat dan. Zo maken mensen geen onnodige kosten en zijn ze erop voorbereid dat ze hun schoenen moeten uitdoen.
- ✓ Medewerkers, vrijwilligers, ... kunnen armoedevorming volgen. Zo kijken ze makkelijker voorbij de clichés.
- ✓ Heb aandacht voor mensen die alleen staan tijdens de activiteit, die het moeilijker lijken te hebben. Spreek ze eens aan, maak connectie. Het geeft hen een warm en welkom gevoel.

1.7. Vervoer

“Ik ben blij als er een duidelijke wegbeschrijving is vanuit een punt dat ik goed ken, bv. een metrostation. Dan lukt het mij meestal wel om er te geraken.”

- K, België

Mensen in armoede hebben meestal geen eigen wagen. Ze zijn afhankelijk van het openbaar vervoer, gaan met de fiets of te voet.

TIPS

- ✓ Noteer het juiste adres, liefst met een plannetje.
- ✓ Kies een locatie die bereikbaar is met het openbaar vervoer.
- ✓ Plan je activiteit rekening houdend met de rijtijden van bus en tram. Zorg ervoor dat mensen nog met het openbaar vervoer thuis geraken!
- ✓ Vraag aan mensen of ze er zullen geraken en help indien nodig even om de vervoersmogelijkheden op te zoeken.

1.8. Beperkt sociaal netwerk

“Nadat ik verhuisde was het eerste straatfeest erg moeilijk voor mij. Er wonen alleen Belgische mensen in de straat. Ik dacht: ‘wat ga ik daar tussen doen?’. Ik nam mijn zoontje mee, want alleen is maar alleen, maar ook dat was nog eng: mocht hij wel op het springkasteel? Tot ik werd aangesproken door een andere Marokkaanse vrouw, die blijkbaar helemaal aan het begin van de staat woont. Zij hielp me en leerde me ook andere burens kennen. Nu ga ik graag naar de straatfeesten”

- R, België met Marokkaanse roots

De meeste mensen vinden het niet gemakkelijk om alleen ergens te starten. Het is fijn als ze ergens samen kunnen aankomen. Mensen in armoede missen vaak het maatje om ergens voor de eerste keer naartoe te gaan. Hier extra aandacht voor hebben is belangrijk.

TIPS

- ✓ Organiseer je activiteit eens op locatie: een plaats waar de mensen die je graag ziet aansluiten sowieso al komen.
- ✓ Werf je deelnemers en maak je aanbod bekend via sociale organisaties. Een inschrijvingsmoment waarbij mensen vragen kunnen stellen kan een meerwaarde zijn.
- ✓ Heb oog voor mensen die voor het eerst deelnemen: spreek hen aan als ze binnenkomen en heet hen welkom. Ook is het fijn als je hen na de activiteit even aanspreekt: hoe is het geweest? Heb je nog vragen? Deze kleine zaken maken voor mensen soms een wereld van verschil.

1.9. Aanbod is niet afgestemd op doelgroep

“Er was een les, die vond ik echt moeilijk. Ik kreeg er stress van. Ik twijfelde om de keer erop te gaan, want stress heb ik al genoeg.”

- L, Armenië

“Ik deed eens een zumba les. Een heel uur moest ik bewegen. Toen ik even stopte, zei de leerkracht me dat ik moest verder doen. Ik kon dat fysiek niet aan, maar deed het toch. Ik kon nadien twee dagen het huis niet uit. Ik vind dat ik de ruimte moet krijgen om zelf te bepalen wat ik mee doe en wat niet.”

- R, België met Marokkaanse roots

Zorg dat het aanbod, je activiteit of programma op maat is van de deelnemers: niet te moeilijk, maar ook niet te makkelijk.

TIPS

- ✓ Informeer en bespreek duidelijk wie het doelpubliek is en wat jullie verwachtingen zijn met lesgevers, performers, cateraars, ...
- ✓ Loopt er toch iets mis (een les was te moeilijk, de organisatie te chaotisch, te weinig aanbod...), durf het dan onmiddellijk te benoemen. Zo stel je de persoon in armoede op zijn gemak: het ligt niet aan jou, jij hoort hier wél bij. De volgende keer zal het beter lukken! Doe je dit niet, dan loop je het risico dat mensen afhaken omwille van de stress of het gevoel er niet thuis te horen.
- ✓ Als je twijfelt over het tempo of de moeilijkheidsgraad, vraag dit dan even achteraf in de groep: Wat vonden jullie ervan? Als mensen de kans niet krijgen om hierover feedback te geven, bestaat de kans dat ze de volgende keer niet komen opdagen.

2. MIGRATIE

2.1. Onwennigheid, discriminatie en racisme

“Als ik ergens iets wil vragen, zeggen mensen snel ‘ik heb niks’ alsof ik enkel geld zou willen, maar eigenlijk wilde ik gewoon de weg weten.”

- B, Kameroen

“Ik denk dat Belgische mensen soms bang zijn om mij te leren kennen omdat ik misschien geen ‘goeie’ ben. Ik voel daarom continu de druk om te tonen dat ik wél goed ben.”

- N, Irak

“Vorig jaar, ik was pas verhuisd, wilde ik naar het straatfeest gaan, maar ik wist niet of ik welkom was, ik ben een paar keer heen en weer gelopen, tot een andere Marokkaanse vrouw me zei dat ik bij haar kon zitten. De Belgische mensen keken me gewoon aan en zeiden niets.”

- R, België met Marokkaanse roots)

“Ik leerde dat Belgen gewoon niet altijd dag zeggen tegen elkaar op straat, dat hoort bij hun opvoeding.”

- B, Kameroen

“Ik krijg vaak te maken met racisme, en dan voel ik me direct heel onwelkom, ook al zijn de andere mensen niet zo. Eigenlijk vind ik het aan de organisatie om dan iets te ondernemen. De persoon die zich racistisch gedraagt zou zich onwelkom moeten voelen, niet ik.”

- R, België met Marokkaanse roots

De deelname van mensen met een migratieachtergrond aan je activiteit of project kan zorgen voor een onwennigheid aan beide kanten. Voor mensen met een migratieachtergrond is het moeilijk om te weten of ze welkom zijn of niet. Wat betekenen signalen van de anderen? Gedrag interpreteren is niet eenvoudig. Bovendien worden ze vaak geconfronteerd met discriminatie en racisme en zorgen die negatieve ervaringen voor grote onzekerheid in bepaalde situaties.

De druk om zich te moeten bewijzen is bij veel mensen met een migratieachtergrond groot. Dit maakt het vermoeiend en niet eenvoudig om te komen naar activiteiten. Bovendien wordt door onwennigheid gedrag dat niet slecht of afwijzend bedoel is soms toch geïnterpreteerd als ‘niet welkom zijn’.

TIPS

- ✓ Benoem in je uitnodiging expliciet wie allemaal welkom is (bv. mensen met migratieachtergrond).
- ✓ Als je een foto verwerkt in je uitnodiging of affiche, zorg dan dat daar ook iemand met een migratieachtergrond op staat.
- ✓ Investeer in een (uitgebreide) kennismaking, zo verdwijnt de onwennigheid langs beide kanten. Neem hier tijd voor en werk bijvoorbeeld met een naamsticker.
- ✓ Benoem de gemeenschappelijkheden. Meestal heeft iedereen die komt eenzelfde interesse (dans, sociaal contact, ...).
- ✓ Zorg voor voldoende momenten om te praten. Ook dat kan onwennigheid wegwerken. Dat kan door pauzes in het programma in te lassen, door samen af te sluiten met een hapje en een drankje, een afsluitfeestje, ...
- ✓ Zet bewust in op laagdrempelige samenwerking die sociaal contact stimuleert, bijvoorbeeld: dans soms per 2, in kleine groepjes, ..., maar zorg ervoor dat mensen niet de hele tijd aan elkaar 'vast zitten'.
- ✓ Zorg voor een duidelijk en vast aanspreekpunt zodat iedereen weet aan wie hij vragen kan stellen, op een veilige manier ongemak kan bespreekbaar maken.
- ✓ Maak duidelijk dat er vanuit de organisatie geen ruimte is voor discriminatie en racisme. Distantieer je als organisatie als dit wel gebeurt. Mensen met migratieachtergrond worden veelvuldig geconfronteerd met racisme. Dit is onaanvaardbaar, maar besef dat ze daarin waarschijnlijk al gehard zijn. Ze kunnen tegen een stootje. Weten wie niet racistisch denkt is al een hele geruststelling.

2.2. Culturele diversiteit

"Het is hier heel anders. Als je in Irak nieuwe burens hebt, dan nodig je hen direct uit om te komen eten!"

- N, Irak

"Als je te vriendelijk bent is het niet goed en soms zeggen ze dat je niet vriendelijk genoeg bent. Wat zijn nu eigenlijk de regels?"

- D, Somalië

"Leer ons kennen, wij zijn heel verschillend als persoon!"

"De migrant bestaat niet, ook de moslim of de Marokkaan niet."

- B, Kameroen

"Tijdens het leren van Belgische volksdans voelde ik me thuis, het was een leuk gevoel: ik ken iets van dit land!"

- S, Marokko

Leven in een vreemde cultuur brengt onzekerheid met zich mee omdat het vertrouwde referentiesysteem in vraag wordt gesteld. Een gastvrij project is cultuursensitief. De keuze om cultuursensitief te zijn vraagt een aanpassing van zowel organisatie als deelnemer.

Mensen met migratieachtergrond herkennen de vaak gebruikte opdeling 'Belgische vs niet-Belgische cultuur' niet. Ook onder mensen met een migratieachtergrond zijn er grote verschillen in cultuur en leven veel vooroordelen.

Leven in een vreemde cultuur betekent ook voor veel mensen onder sociale druk staan, de druk van onze maatschappij om te integreren, de druk van hun eigen gemeenschap om hun cultuur te blijven waarderen. Verschillende snelheden (bijvoorbeeld tussen generaties) zorgen voor stress en ongemakkelijkheid.

TIPS

- ✓ Heb een open, respectvolle en uitnodigende basishouding.
- ✓ Geef mensen de vrijheid om deel te nemen op hun manier. Waardeer de grote stap die mensen veelal gezet hebben om aanwezig te zijn. Aanvaard stilzwijgend de kleinere dingen waarin men niet participeert.
- ✓ Probeer je zo goed mogelijk bewust te zijn van je eigen cultuur en gevoeligheden. Deze beïnvloeden namelijk hoe jij zal handelen of interpreteren, bijvoorbeeld op tijd komen. Stiptheid wordt in verschillende culturen anders beleefd.
- ✓ Pas op met culturaliseren. Hiermee bedoelen we: alles wat je niet begrijpt verklaren vanuit andere culturele (of religieuze) achtergrond van mensen. Stel liever de vraag aan de persoon zelf om echt te weten wat er speelt.
- ✓ Leer van elkaar op een open manier. Blijf weg van inburgering, maar weet dat mensen ook graag van onze cultuur proeven. Laat waar mogelijk ruimte voor ieders cultuur. Bijvoorbeeld: tijdens een feestje maakt iedereen een klein hapje van zijn eigen cultuur.
- ✓ We leerden dat geven en krijgen heel belangrijk is in veel culturen. Als rijke Belg voelt het ongemakkelijk om iets te krijgen van een persoon waarvan je weet dat hij in armoede leeft. Maar voor veel mensen met migratieachtergrond is dit vreemd: "Wat is jullie probleem met 'krijgen'? In mijn cultuur is diegene die geeft blijer dan diegene die krijgt, neem het dus gewoon maar van me aan!" Mensen vinden het leuk om zaken te delen (zoals eten, cadeautjes, ...). Verbied dit niet maar wees dankbaar.
- ✓ Om de stress rond sociale druk te verminderen: Wees voorzichtig met sociale media: vraag steeds duidelijk of fotos, filmpjes etc. gemaakt, gedeeld of gepost mogen worden.

2.3. Taaldrempels

"Het is lastig om zelf te vragen om extra uitleg, of een kleine vertaling. We zijn bang voor reacties als: 'We zijn in Vlaanderen, hier wordt Vlaams gesproken'."

- D, Somalië

"Het is enkel voor blanke mensen, mijn Nederlands is niet goed genoeg."

- K, Egypte

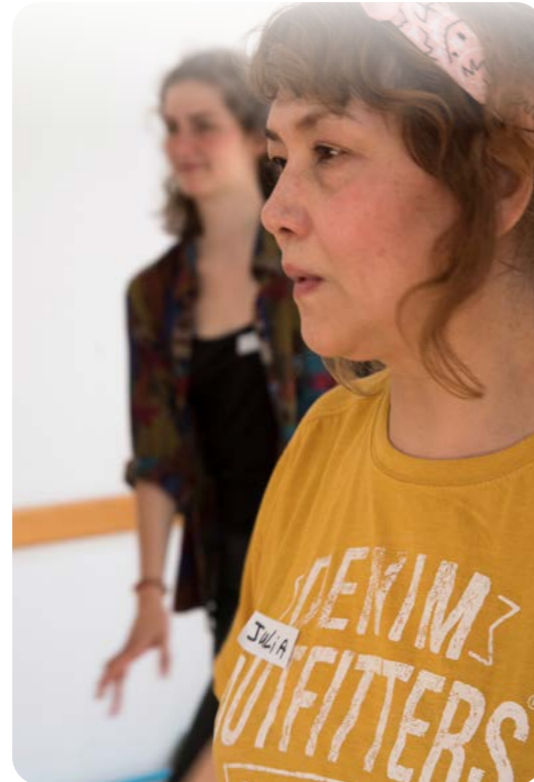
De Nederlandse taal leren is voor veel mensen met een migratieachtergrond een hele uitdaging. Niet iedereen leert even snel, niet iedereen durft snel een nieuwe taal spreken. Ook vanuit de media en politiek komt er veel druk om goed Nederlands te spreken.

Naast de druk die mensen zichzelf opleggen om een taal onder de knie te krijgen, ervaren ze dus ook veel druk van buitenaf.

Het kennen van de taal wordt symbool voor veel meer: Ben ik een waardige buitenlander, een goed persoon? Verdien ik het wel om erbij te horen?

TIPS

- ✓ Geef duidelijk aan welke kennis van het Nederlands nodig is voor jouw project of activiteit.
- ✓ Gebruik korte zinnen in de uitnodiging. Bekijk of die moeilijke woorden echt nodig zijn en of het niet eenvoudiger kan. Overbodige woorden en info laat je beter weg.
- ✓ Pols af en toe eens individueel of men het begrepen heeft, niet enkel in groep, want dat vraagt veel zelfzekerheid om aan te geven dat men niet alles begrepen heeft.
- ✓ Er is een grote nood aan taal oefenkansen: veel nieuwkomers willen de taal oefenen, maar hebben weinig momenten om dit effectief te doen. Maak hier ruimte voor en geef mensen de tijd! Wanneer het niet lukt, kan taalondersteuning (zoals een woordje vertalen, uitbeelden, google translate) helpen. Nederlands aanbieden als eerste taal is niet fout.
- ✓ Spreek traag en duidelijk en met gebaren, maar spreek geen kindertaal!

2.4. Religieuze diversiteit

"Het kan gênant zijn om bij elk hapje te moeten vragen wat het juist is, ik lijk dan zo ondankbaar, terwijl ik enkel wil weten of ik het mag eten van mijn geloof of niet."

- R, België met Marokkaanse roots

"Als je twijfelt wat je bv. van eten en drinken kan aanbieden, betrek dan iemand met moslimachtergrond bij de organisatie."

"Dit wekt vertrouwen bij andere moslims die naar je activiteiten komen en je bent zeker dat je de juiste dingen voorziet."

- B, Kameroen

Religie is voor veel mensen met een migratieachtergrond erg belangrijk.

Het is onlosmakelijk verbonden met hun cultuur en zij kunnen het ook niet los van elkaar zien. Het is een positief deel van hun identiteit. Het dragen van een hoofddoek, het eten van halal, het niet drinken van alcohol zorgt echter ook voor onzekerheid: mag ik dit stuk van mezelf tonen? Zal er alcohol geschonken worden? Is het vlees halal? ... Onzekerheid en onduidelijkheid hierrond is een drempel voor mensen om deel te nemen.

Ook is het voor veel Belgen niet makkelijk om te weten op welke manier zij kunnen omgaan met religieuze diversiteit: mag ik als Belgische man een moslimvrouw begroeten met een kus? Hoe voorkom ik ongemakkelijke situaties?

TIPS

- ✓ Houd bij je planning rekening met de feestdagen van andere culturen.
- ✓ Maak geen issue van het dragen van religieuze symbolen.
- ✓ Communiceer spontaan zelf of je ook halal, alcoholvrij, ... aanbiedt en maak dit duidelijk op de dag zelf. Mensen durven dit niet zelf te vragen. Als je geen alternatieven kan aanbieden, is dit niet erg, maar communiceer er duidelijk over zodat mensen eventueel zelf bepaalde zaken kunnen voorzien (bv. halal-vlees). Mensen informeren geeft hen ook al het gevoel dat er rekening met hen gehouden wordt.
- ✓ Wanneer je onzeker bent, ga dan het gesprek aan. Mensen zijn dankbaar als ze kunnen uitleggen wat voor hen wel en niet werkt. Het geeft een gevoel van erkenning.
- ✓ Zag je iets gebeuren wat ongemakkelijk aanvoelde? Je kan ook achteraf bij een van de twee partijen even polsen wat er ongemakkelijk was en hoe we dat kunnen voorkomen.

3. PARTICIPATIEF WERKEN

3.1 Participatief werken in jouw project/organisatie

“Niet alleen de deelnemers, het is ook fijn als de leerkracht of het bestuur divers zijn. Mijn kinderen wilden niet in de jeugdbeweging blijven, maar wel naar de speelpleinen gaan, want daar was ook een Ikram en Aisha.”

- R, België met Marokkaanse roots

“Jullie Belgen maken beslissingen voor ons, zonder onze stem te horen. Jullie zien één kant, maar alles heeft twee kanten. Meer participatie van ons is nodig.”

- D, Somalië

“Samen organiseren is noodzakelijk, maar ook moeilijk!”

- S, Marokko

Ons dansproject leerde ons dat het belangrijk is om vanaf het begin mensen in armoede met migratieachtergrond te betrekken bij de organisatie van een project of activiteit. Onze raad is dan ook: doe dit vanaf het begin. Zo kan je ook samen alle fundamentele basisbeslissingen voor je project nemen.

TIPS

- ✓ Beslis hoe je het zal aanpakken: Evalueren deelnemers je aanbod? Betrek je deelnemers bij het uitbouwen van je aanbod? Organiseren deelnemers het aanbod? Neem je een ervaringsdeskundige in dienst? Om dit te doen, kan je met je project of organisatie bespreken waar jullie jezelf zien op de participatieladder; waar staan we nu? Waar willen we staan in de toekomst? (<https://overheid.vlaanderen.be/communicatie/participatie/participatieladder>)
- ✓ Het vinden van mensen die willen participeren lijkt vaak een eerste drempel. Meestal hoef je echter niet ver te zoeken: maak jullie vraag bekend bij deelnemers of bezoekers van de organisatie, spreek burens aan of zet de stap naar organisaties uit je buurt die deze doelgroep bereiken. Doe een warme oproep waarbij je de verwachting niet te hoog legt, zodat mensen durven toezeggen.
- ✓ Voorzie voldoende tijd om echt naar mensen te luisteren, bouw tussentijdse overlegmomenten in en evalueer grondig. Verregaande participatie is een intensief proces. Maak het hele project lang tijd om samen na te denken en samen beslissingen te nemen. Zoniet verlies je elkaar mogelijk onderweg en nemen de aloude rollenpatronen het weer over. Bespreek de draaglast (verwachten we niet teveel?) en bevraag wat ieders aandeel kan zijn.

3.2 Participatief werken met mensen in armoede met migratieachtergrond

"Uiteindelijk zijn jullie toch de baas."

- (R, België met Marokkaanse roots)

"Zijn jullie vragen aan ons oprecht? Jullie stellen wel vragen maar uiteindelijk staan jullie toch boven ons."

- (R, België met Marokkaanse roots)

"Betrokken worden in een project is belangrijk: erkenning, waardering, gelijkheid, verantwoordelijkheid. Ik voel dan 'het is serieus hier' en dat gevoel heb ik nodig in deze samenleving."

- (S, Marokko)

Mensen met migratieachtergrond die leven in armoede hebben niet de ervaring gehoord te worden. Vaak niet in hun thuisland en zeker niet in ons land. Leren dat je wél gehoord kan worden is dus een proces dat jij met hen zal moeten aangaan.

Daarnaast heeft men ook vaak de overtuiging dat wat zij zeggen niet zo relevant of zinvol is voor de organisator. Ook dit is een belangrijk aandachtspunt.

TIPS

- ✓ Heb oog voor wat er gebeurt. Blijven mensen afwezig? Ze zullen vaak niet benoemen waarom. En dan zijn we al snel geneigd om dit te interpreteren vanuit onze eigen bril. Als je aan mensen zelf vraagt waarom ze afwezig waren, krijg je waarschijnlijk zinvolle feedback die je misschien niet verwacht had. Dit hebben we zelf ervaren in 'Dans met ons'.
- ✓ Wees duidelijk als je inspraak vraagt: wat is het kader, waar is er ruimte voor inspraak, wat is je verwachting? Bijvoorbeeld: mogen mensen ideeën geven voor een maaltijd of worden ze verantwoordelijk van de catering?
- ✓ Benoem bewust en expliciet elke zinvolle feedback of inbreng die je van mensen kreeg. Vertel waarom je dit waardevol vindt. Zo maak je hen attent op de zinvolheid van hun idee of boodschap.
- ✓ Zelfs na langdurige inzet blijft het voor mensen moeilijk om te geloven dat je echt met hen rekening gaat houden. Houd dus vol en zorg dat mensen ook werkelijk ervaren dat je met hun feedback iets gedaan hebt.
- ✓ Betrek ieder in zijn sterkte of interesse. Geef hen zo een plaats in je project of activiteit: een warm onthaal, de decoratie, lekkere hapjes,... het kan allemaal. Mensen met migratieachtergrond die leven in armoede weten als geen ander hoe deze dingen invloed kunnen hebben op het gevoel ergens thuis te zijn.

Meer weten?

We konden onmogelijk alle ervaringen uit het burgerbegrotingsproject 'Dans met ons' verwerken in deze brochure. Daarnaast is het goed mogelijk dat de tips uit deze brochure in concrete situaties soms meer vragen oproepen dan antwoorden geven.

Daarom bieden we de kans om met ons en onze ervaringsdeskundigen in gesprek te gaan. We vertellen jou over het proces dat we met 'Dans met ons' aflegden en geven inzicht in verschillende valkuilen. Daarna bekijken we jouw project en kan er een open dialoog ontstaan over de vragen en twijfels waarmee je nog zit.

Zo zoeken we samen naar een fijne weg om jouw project nog gastvrijer te maken!

Deze handleiding konden we enkel realiseren dankzij de samenwerking met enkele enthousiaste ervaringsdeskundigen:

Liza, Rachida, Soumia, Bernard, Daudi, Heidi, Karina, Keshk, Baigal, Fadoumo, Chams, Naima:

Dankjewel, wij hopen oprecht dat dit werk voor jullie en zoveel anderen een verschil zal kunnen maken.

Deze uitgave werd mogelijk gemaakt dankzij de Burgerbegroting 2018-2019 van District Antwerpen.

Dialogmoment aanvragen?

Dat kan via:

Filet Divers vzw,
Rolwagenstraat 49,
2018 Antwerpen

Annelies Van Loon
annelies.vanloon@filetdivers.be

EEN GASTVRIJ PROJECT

Een praktische handleiding om je project open te stellen voor iedereen:

mensen met en zonder armoede-ervaring,
met en zonder migratieachtergrond

V.U.: Annelies Van Ioon - Filet Divers vzw
BZN Kansenhuis, Rolwagenstraat 49 - 2018 Antwerpen

**FILET
DIVERS**
KANSEN VOOR IEDEREEN